

REVOLUTIONAIRE
VRIENDSCHAPPEN

RE atrie

DE LESSEN VAN DE

ZWARTE
MIGRANTEN
VLUCHTELINGEN
VROUWENBEWEGING

TIJDLIJN

1975

Oprichting Turkse Vrouwen Vereniging Hollandia Türkiye Kadınlar Birliği (HTKB).

Turkse vrouwen richten de Turkse Vrouwen Vereniging Hollandia Türkiye Kadınlar Birliği op. Ze bespreken hun gemeenschappelijke problemen en gaan op zoek naar oplossingen. De HTKB organiseert o.a. taalcursussen, nailessen en spreekuren.

Foto: Anne Vaillant (Collectie IAV-Atria).

Bijeenkomst van vereniging HTKB in buurthuis Oosterhoek op 8 maart 1982.

1979

Molukse vrouwen richten de landelijke vrouwenorganisatie Kelompok op. Enkele Molukse vrouwen verzamelen zich al vanaf 1952 in de christelijke Federatie Kaum Ibu Protestan Maluku di Belanda.

Fotograaf onbekend (Collectie IAV-Atria). Landelijke Zwarte Vrouwendag, 1986.

Oprichting activiteitengroep voor Molukse vrouwen Kelompok Aktivitas Umum Untuk Wanita Wanita Maluku.

Affiche: Ontwerper onbekend (Collectie IAV-Atria). Affiche van de Marokkaanse Vrouwenvereniging, 1982.

1982

Oprichting Marokkaanse Vrouwen Vereniging Nederland (MNVN).

De MVVN focust zich op de rechtspositie en zichtbaarheid van Marokkaanse migrantenvrouwen. De MVVN wordt opgericht door Marokkaanse vrouwen die het oneens waren met het feit dat het Steunkomitee Marokkaanse Vrouwen (1977) door autochtone Nederlanders werd geleid.

Ashanti is een marxistisch blad voor en door Surinaamse vrouwen. Er worden veel thema's besproken, van abortus tot onderwijsprojecten of lesbische relaties tussen zwarte vrouwen. De laatste uitgave verscheen in 1987.

1980

Foto: Bertien van Manen (Collectie IAV-Atria). Presentatie eerste uitgave Ashanti, sept. 1980.

Presentatie eerste nummer Ashanti, het blad voor en door Surinaamse vrouwen.

1983

Statement van Julia da Lima op de Winteruniversiteit Vrouwenstudies in Nijmegen.

Uit publicatie: "Vrouwen van Nijmegen. Twintig Jaar in Beweging", De Feeks, 2000.

Voordracht Julia da Lima tijdens de Winteruniversiteit Vrouwenstudies, 17 dec. 1983.

1984

Oprichting Zwarte lesbische groep Sister Outsider.

Foto: Robertine Romeny (Collectie IAV-Atria)

De oprichters van Sister Outsider, v.l.n.r. José Maas, Tania Léon, Gloria Wekker, Tieneke Sumter, 1984.

Sister Outsider is een organisatie voor Zwarte vrouwen die van vrouwen houden. Sister Outsider is vernoemd naar een essaybundel van Audre Lorde. Haar rol als inspiratiebron voor de ZMV-Vrouwenbeweging was groot.

Foto: Mieke Schlaman (Collectie IAV-Atria). Plaatselijke netwerkcoördinatoren van Tiye International, 2005.

Tiye International is een overkoepelende organisatie van 21 Nederlandse ZMV-Vrouwenorganisaties. Tiye strijdt nog steeds op wereldwijd niveau om gelijke kansen voor ZMV-Vrouwen en gelijke rechten voor mannen en vrouwen te realiseren.

1994

Oprichting Tiye International, de koepelorganisatie van landelijke organisaties van ZMV-Vrouwen.

Nadat de subsidie wordt stopgezet, besluit een groep vrouwen van Stichting Flamboyant hun activiteiten voort te zetten onder de naam ZAMI (1991).

Affiche van Stichting Flamboyant, 1986.

Ontwerper onbekend (Collectie IAV-Atria).

1986

Oprichting Stichting Flamboyant, een ontmoeting- en documentatiecentrum voor Zwarte vrouwen.

1995

Foto: Mieke Schlaman (Collectie IAV-Atria). Deelnemers tijdens de VN-Wereldvrouwenconferentie in Beijing, 1995.

De vierde VN-Wereldvrouwenconferentie vindt plaats in Beijing.

De vierde VN-Wereldvrouwenconferentie in Beijing is een van de grootste bijeenkomsten ter bevordering van vrouwenrechten ooit gehouden.

Hierbij zijn ook afgevaardigden uit Nederland aanwezig die namens organisaties uit de ZMV-Vrouwenbeweging hun stem laten horen.

Oprichting Zwaluw,

1995 transculturele vereniging van vrouwelijke vluchtelingenorganisaties.

Ontwerp: Shohaila Najand (Collectie IAV-Atria).

Affiche voor de officiële opening van Zwaluw op 20 januari 1996.

Zwaluw zet zich in voor emancipatie en integratie van vluchtelingenvrouwen in Nederland en wil bestaande stereotypen doorbreken. Activiteiten bestaan onder andere uit literaire cafés, politieke, sociale en culturele debatten en interculturele dans- en kooklessen.

E-Quality is het eerste kennis- en expertisecentrum voor gender én etniciteit. Maatschappelijke kwesties worden niet alleen vanuit de witte norm maar ook vanuit een ZMV-perspectief belicht. E-Quality is in 2012 opgegaan in het huidige kennisinstituut Atria.

Foto: Amazone Nativel (Collectie IAV-Atria). Medewerkers E-Quality.

1998

Oprichting E-Quality, expertisecentrum voor gender en etniciteit.

De conferentie 'Dansen op de Denkvloer' is een belangrijk moment van uitwisseling en kennisvorming voor ZMV-Vrouwen uit verschillende domeinen. Lokale initiatieven, kunstenaars en wetenschappers komen samen. De bijeenkomst wordt georganiseerd door het Netwerk voor Inter-Etnische Vrouwenstudies (NIEUWS).

Collectie IAV-Atria. Voorkant programma 'Dansen op de Denkvloer', 26 en 27 april 1996.

1996

Conferentie 'Dansen op de denkvloer: bewegende visies op vrouwen in de interetnische samenleving'.

HANDLEIDING

Niveau: vanaf vmbo-3

Dit lesprogramma introduceert de geschiedenis van de opkomst van de Zwarte, Migranten- en Vluchtelingenvrouwenbeweging (ZMV-Vrouwenbeweging) in Nederland en slaat tegelijkertijd een brug naar het heden. Het lesprogramma bestaat uit vier thema's: Wij Zwarte vrouwen, Kennis is macht, Vriendschap & Liefde en Let's organize. Bij elke les hoort een kennisclip. Bekijk vooraf aan de les klassikaal de kennisclip en bespreek dit met je leerlingen. Bij vraag één wordt op de kennisclip ingegaan. De lessen kunnen zowel in een reeks als los van elkaar gegeven worden.

Thema

Revolutionaire vriendschappen: Voor vrouwen met verschillende achtergronden ontstaat een 'thuis' binnen de Zwarte, Migranten en Vluchtelingen Vrouwenbeweging (ZMV-Vrouwenbeweging). De onderlinge vriendschappen die ontstaan versterken de revolutionaire kracht van de beweging. Ook die met buitenlandse ZMV-Vrouwen. De Caribisch Amerikaanse schrijfster en feministe Audre Lorde is een grote inspiratiebron. De actiegroep Sister Outsider nodigt haar twee keer uit in Nederland.

Lesdoelen

- Leerlingen weten dat de ZMV-Vrouwenbeweging een 'thuis' was voor ZMV-Vrouwen en dat onderlinge vriendschappen de revolutionaire kracht van de beweging versterken.
- Leerlingen weten dat de Caribisch Amerikaanse schrijfster Audre Lorde een grote inspiratiebron was voor ZMV-Vrouwen en welke invloed zij had op de beweging.
- Leerlingen kunnen uitleggen waarom vriendschappen ontstonden tussen ZMV-Vrouwen met verschillende etnische achtergronden en wat hun gemeenschappelijke ervaringen waren.
- Leerlingen kunnen verschillende organisaties noemen binnen de ZMV-Vrouwenbeweging en met welke doelstellingen zij ZMV-Vrouwen bij elkaar brachten.

De Zwarte, Migranten- en Vluchtelingenvrouwenbeweging

Vrouwen met een migratieachtergrond die afkomstig zijn uit de voormalige koloniën, of naar Nederland kwamen als vluchteling of omdat zichzelf of hun man als goedkope arbeidskracht aan de slag gingen, hebben in het Nederland van de jaren zeventig en tachtig te maken met zowel racisme als seksisme. Zwarte vrouwen en vrouwen van kleur voelen zich niet alleen genegeerd en gediscrimineerd door de Nederlandse regering en uitgesloten van de Nederlandse cultuur, maar ook door vrouwen die zich engageren in actiegroepen zoals Dolle Mina en Man Vrouw Maatschappij.

Zwarte vrouwen en vrouwen van kleur verenigen zich onder de paraplu Zwarte, Migranten- en Vluchtelingenvrouwenbeweging om in de maatschappij hun plek op te eisen. Ze creëren nieuwe initiatieven voor de emancipatie van vrouwen uit voormalige Nederlandse koloniën, vrouwelijke arbeidsmigranten en vluchtelingenvrouwen. Zij ontwikkelen belangrijke ideeën, begrippen en theorieën, bijvoorbeeld het zogenaamde 'Kruispuntdenken' of intersectionaliteit. Deze methode gaat ervan uit dat alle vormen van discriminatie of privilege – denk bijvoorbeeld aan gender, klasse, ras, seksualiteit, leeftijd, religie en gezondheid – samen bepalen hoeveel (of weinig) macht iemand heeft.

Moeilijkheidsgraad

Om dit lespakket voor meerdere leerjaren en niveaus toegankelijk te maken, zijn de vragen opgebouwd in basisvragen vanaf niveau vmbo-3. Voor meer verdieping kun je jouw klas de verdiepingsvragen en/of onderzoeksvragen aanbieden. Dit staat duidelijk aangegeven op de werkbladen. LET OP: de onderzoeksvragen zijn meer tijdsintensief dan de standaard- en verdiepingsvragen.

ANTWOORDEN

Vraag 1

- A Eigen antwoord
- B Zwarte, lesbische vrouwen
- C Het zijn allemaal bekende Amerikaanse vrouwen.
- D Omdat ze goed werk hebben gedaan en mooie plannen hebben voor de toekomst.
- E Het werk van het collectief Sister Outsider om de positie van Zwarte, lesbische vrouwen te verbeteren

Vraag 2

- A De kenmerken en omstandigheden van een persoon die altijd gelijk blijven.
- B Eigen antwoord. Bijv. je bent altijd al je identiteiten, je kunt jezelf daar nooit los van zien.
- C Dat de vrouwenbeweging verdeeld is
- D Tegen racisme en uitsluiting, je bent als Zwarte vrouw kwetsbaar of je nu zwijgt of niet
- E Om niet te zwijgen, om je uit te spreken

Vraag 3

- A Door voor te lezen uit haar werk
- B Omdat ze elkaar nodig hebben.
- C Eigen antwoord
- D De representatie van Zwarte vrouwen in literatuur zorgt ervoor dat Zwarte vrouwen zich meer kunnen identificeren met personages in de literatuur.
- E 1.) Gloria Wekker is emerita hoogleraar Gender en Etniciteit en schrijver; 2.) Tienke Sumter is ambassadeur bij de organisatie Pride.
- F Ja, want ze zijn allebei nog actief binnen de emancipatiebeweging
- G Persoonlijke verhalen vertellen samen het verhaal van het grotere geheel. Vanuit persoonlijk perspectief kun je veel opmaken over de ervaringen van migranten in Nederland.

Vraag 4

- A Meisjes die niet van Nederlandse afkomst zijn
- B Omdat het hier niet echt gaat om buitenlandse meisjes, maar om Nederlandse meisjes met een niet-Nederlandse etniciteit.
- C Zelforganisatie, uiterlijk, toekomst, werk, studie, omgaan met ouders en vrienden, rechtspositie enz.
- D Gemeenschappelijke ervaringen delen en verschillen tussen de groepen bespreken.
- E Eigen antwoord
- F Eigen antwoord

Vraag 5

- A Vluchtelingenvrouwen moeten vanwege een gevaarlijke situatie weg uit hun eigen land. Ze hebben daarom een beschermde status als vluchteling. Migrantenvrouwen zijn hier meestal vrijwillig. Toch zijn in sommige gevallen ook migranten noodgedwongen naar Nederland gekomen.
- B Ze hebben vaak te maken met racisme in de samenleving vanwege hun huidskleur en omdat zij horen tot een andere cultuur dan de dominante Nederlandse cultuur.
- C Eigen antwoord. O.a. Bosnische, Kroatische en Servische vluchtelingen
- D Ze komen allemaal uit andere landen en gebieden, dus ze spreken bijvoorbeeld niet dezelfde taal en delen niet dezelfde geschiedenis. Ze zijn wel allemaal gevlucht uit hun eigen land vanwege veiligheidsrisico's, zoals bijvoorbeeld oorlog. Ze hebben dus wel in grote lijnen dezelfde ervaringen doorgemaakt als vluchteling
- E O.a. fondsenwerving, lezingen, vieringen
- F Een vaststaand en simpel beeld van een bepaalde groep die niet (geheel) overeenkomt met de werkelijkheid
- G Eigen antwoord

Vraag 6

- A Een boosaardige vrouw, lastig, opvliegend
- B Om aan te geven hoe vrouwen in de samenleving worden gezien, als lastig. Het is een statement
- C Boeken over 'niet-westerse' culturen, na 2000 werd het een LHBT+ boekhandel
- D Omdat deze groepen net als vrouwen zgn. "minderheidsgroepen" zijn.
- E Eigen antwoord
- F De avond werd georganiseerd door zwarte vrouwen, maar De Feeks is een vrouwencafé voor alle vrouwen. Dus deze avond was waarschijnlijk voor alle vrouwen, dus ook witte vrouwen
- G Ja, want ze hebben aandacht voor o.a. lesbische vrouwen en zwarte vrouwen.

Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis verzamelt, beheert en bewaart informatie over de positie van vrouwen en genderverhoudingen in de samenleving. Met haar kennisbronnen – bibliotheek, archief en onderzoek – levert Atria een bijdrage aan het debat over de positie van vrouwen in hun maatschappelijke én historische context.

Educatieplatform F-site biedt geschiedenisdocenten lesmateriaal over vrouwen uit de geschiedenis, toegespitst op de tien tijdvakken uit het geschiedenisonderwijs. Het dient ook als inspiratiemateriaal voor leerlingen die een spreekbeurt willen geven of een werkstuk willen maken over een historische vrouw. Natuurlijk is F-site er ook voor iedereen die meer wil weten over vrouwen uit de geschiedenis: van de prehistorie tot nu.

De ZMV-Vrouwenbeweging

Dit lesprogramma introduceert de geschiedenis van de opkomst van de Zwarte, Migranten- en Vluchtelingen-Vrouwenbeweging (ZMV-Vrouwenbeweging) in Nederland en slaat tegelijkertijd een brug naar het heden.

Lesprogramma met vier kennisclips en lespakketten

Atria en F-site presenteren vier kennisclips en bijbehorende lespakketten over de acties van de ZMV-Vrouwenbeweging. Elke clip heeft een eigen korte docentenhandleiding, werkblad en antwoordvel.

Het lesprogramma bestaat uit vier onderdelen:

- Wij, Zwarte vrouwen
- Kennis is macht
- Revolutionaire vriendschappen
- Let's organize

Collectie IAV-Atria

In de clips en het lesprogramma is uniek archiefmateriaal gebruikt van zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen dat afkomstig is uit de Collectie Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging (IAV) bij Atria. De Collectie IAV is één van de oudste collecties over vrouwen en gender wereldwijd.

Disclaimer

Wij hebben ons uiterste best gedaan om bronnen en rechthebbenden van het hier getoonde materiaal, te achterhalen. Indien materiaal is getoond waarvan u (mede) rechthebbende bent en u niet als bron of rechthebbende wordt genoemd, of waarvoor u geen toestemming heeft verleend, verzoeken wij u contact met ons op te nemen.

Colofon

© maart 2022

Dit lesprogramma is aangeboden en ontwikkeld door Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, en Van Gisteren, oprichter en bestuurder van Stichting F-Site, educatieplatform over vrouwen uit de geschiedenis.

Het lesprogramma is mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSB Fonds en het Aletta Jacobs Fonds.

Grafisch ontwerp en opmaak

Burobraak, visual identity & social design
Arjan Braaksma en Janey de Jong

Fotografie

Tirza Lempers, Studio HER

Cover

Lakiescha Tol, Sohna Sumbunu
en Veronika Vygon van Zetje In

Klankbord en advies

Nancy Jouwe en Rachel Rumai Díaz

